
**Prikaz udžbenika: akademik prof. dr Miodrag N. Simović,
prof. dr Vladimir M. Simović i prof. dr Mladenka Govedarica,
Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio, Pravni fakultet
Univerziteta u Bihaću, 2021. godina**

Prikaz

DOI	COBISS.RS-ID	UDK
10.7251/APDN2201134K	136346881	343.1(075.8)(048.83)

Prof. dr Sadržmir KAROVIĆ *
Dr. sc. Arben MURTEZIĆ **

* Vanredni profesor za krivičnopravnu naučnu oblast, Pravni fakultet Univerzitetu Travniku, zaposlen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, edukator u Centru za edukaciju sudija i tužilaca FBiH, Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

** Direktor Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine.

U Bihaću je, u martu 2021. godine, u izdanju Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću izašao iz štampe udžbenik „Krivično procesno pravo: uvod i opšti dio“, šesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, izdavača Grafomark Laktaši. Udžbenik je proizašao iz opravdane i realne potrebe, s obzirom na aktuelne promjene normativnog krivičnog procesnog ambijenta kao rezultata stupanja na snagu i primjenu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske iz 2018. i 2021. godine, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine iz 2020. godine i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine iz 2019. godine. S obzirom na sadržaj, metodološki koncept i kvalitativnu komponentu, navedeno izdanje udžbenika sa razlogom zavređuje posebnu pažnju naučne i stručne javnosti jer omogućava svim zainteresovanim, a prije svega studentima osnovnih, master i doktorskih studija na pravnim fakultetima i drugim srodnim fakultetima kao i praktičarima (sudije, tužioci, advokati, ovlaštena službena lica, vještaci i dr.), da se upoznaju sa materijom krivičnoprocesne prirode. Navedena krivičnoprocesna materija je adekvatno prilagođena normativnom krivičnoprocesnom okviru bosanskohercegovačkog zakonodavstva 15. marta 2021. godine. Ovaj udžbenik su recenzirali akademik prof. dr Stanko Bejatović, redovni profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu i prof. dr Drago Radulović, redovni profesor Pravnog fakulteta u Podgorici.

Posmatrano sa aspekta blagovremenog, efikasnog i zakonitog preduzimanja krivičnoprocesnih aktivnosti od strane krivičnoprocesnih subjekata na planu rasvjetljavanja krivičnoprocesnog zadatka, odnosno rasvjetljavanja i rješenja konkretne krivične stvari u konačnici, materija krivičnog procesnog prava sadržana u ovom udžbeniku od posebne je važnosti za pravilnu primjenu materijalnog prava na konkretan krivični slučaj, odnosno krivičnu stvar. Isto tako, materija krivičnog procesnog prava je važna i za pravilno shvatanje i tumačenje odredbi koje determinišu aktivnosti glavnih, sporednih (pomoćnih) krivičnoprocesnih subjekata i ostalih učesnika u krivičnom postupku. Uvažavajući savremene izazove današnjice koji se odnose na otkrivanje, istraživanje i dokazivanje postojanja krivičnih djela i krivice, poznavanje i savladavanje materije krivičnog procesnog prava je imperativ u smislu adekvatne i pravilne primjene materijalnog prava na konkretan krivični slučaj (krivičnu stvar).

Pored predgovora uz šesto izdanje i značenja korištenih skraćenica, udžbenik obuhvata Uvod koji se sastoji od šest poglavlja: I. Pojam i predmet krivičnog postupka i krivičnog procesnog prava; II. Izvori krivičnog procesnog prava; III. Istorija krivičnog procesnog prava Bosne i Hercegovine; IV. Važenje krivičnog procesnog prava, V. Odnos krivičnog procesnog prava prema ostalim granama prava i VI. Tumačenje krivičnog procesnog prava, i Opšti dio koji obuhvata tri odjeljka: Odjeljak prvi: Subjekti krivičnog postupka, Odjeljak drugi: Predmet krivičnog postupka i

Odjeljak treći: Procesne radnje.

Uvod sadržajno inkorporira značajnu krivičnoprocesnu materiju koja čitaocu daje korisne odgovore na krucijalna pitanja koja se odnose na pojam i predmet, izvore, istoriju, vremensko važenje, odnos krivičnog procesnog prava prema ostalim granama prava i njegovo pravilno tumačenje. Naime, radi se o elementarnim, odnosno suštinskim pitanjima koja determinišu krivično procesno pravo kao granu krivičnopravnih nauka koja se odnosi na krivični postupak. Pojam i predmet krivičnog postupka i krivičnog procesnog prava na najbolji način ispoljavaju osnovna shvatanja koja neposredno određuju, odnosno artikulišu njihovo sveobuhvatno i svestrano pojmovno određenje. U smislu jednostavnijeg shvatanja i diferencijacije, izvori krivičnog procesnog prava su sistematizovani i izvedeni dvojako i to u kontekstu izvora krivičnog procesnog prava uopšte i konkretnih izvora krivičnog procesnog prava Bosne i Hercegovine. Istorija krivičnog procesnog prava Bosne i Hercegovine obuhvata hronološki razvojni ciklus pravne regulative o krivičnom postupku od 1918. godine, cijeneći specifične uslove i okolnosti u različitim istorijskim periodima. Uvažavajući vremensku, prostornu limitiranost krivičnog procesnog prava, važenje za lica i predmete na koje se primjenjuje akcentirano je važenje krivičnog procesnog prava kao pozitivne grane prava. U cilju pravilnog shvatanja krivičnog procesnog prava veoma je značajno prepoznati i utvrditi njegov specifičan odnos i jasnu diferencijaciju prema ostalim srodnim granama prava. Prilikom tumačenja normi krivičnog procesnog prava primjenjuju se pravila iz opšte teorije prava, sa određenim izuzecima. Takođe, analogija se prepoznaje i ispoljava u dva obilka analogije - zakonska (*analogia legis*) i pravna analogija (*analogia juris*).

Opšti dio u prvom odjeljku uključuje pojam, vrste, odnos, osnovna procesna načela i druge krivičnoprocesne specifičnosti koje se neposredno odnose na subjekte krivičnog postupka. U ovom odjeljku izvršena je diferencijacija krivičnoprocesnih subjekata polazeći od njihove krivičnoprocesne uloge u krivičnom postupku koja se zasniva na zakonom propisanim pravima i dužnostima. U tom smislu, cijeneći pravnu prirodu i specifičnosti krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini, taksativno su određeni glavni i sporedni krivičnoprocesni subjekti kao i ostali učesnici u krivičnom postupku od čijeg djelovanja neposredno zavisi rasvjetljavanje i rješenje konkretne krivične stvari, utvrđivanje postojanja krivičnog djela i krivice, te izricanje krivičnopravne sankcije. Cjelokupna krivičnoprocesna aktivnost krivičnoprocesnih subjekata na planu rješenja određenog ili konkretnog krivičnoprocesnog zadatka je neposredno determinisana, odnosno propisana zakonom. Određivanje pojma, kao i zakonom propisanih prava i dužnosti glavnih i sporednih krivičnoprocesnih subjekata kao i ostalih učesnika u postupku, sasvim jasno i nedvosmisleno omogućava krivičnoprocesnu ulogu i diferencijaciju u vezi preduzimanja konkretnih krivičnoprocesnih aktivnosti u odnosu na krivičnu stvar u užem i širem smislu.

Opšti dio u svom drugom odjeljku govori o predmetu krivičnog postupka i obuhvata pojam i vrste predmeta krivičnog postupka, kao i koneksitet predmeta

krivičnog postupka. Kada je u pitanju predmet krivičnog postupka, primjećujemo da zakonodavac prepoznaje osnovni i sporedni predmet krivičnog postupka. Osnovni predmet krivičnog postupka je krivična stvar (*causa criminalis*), dok s druge strane sporedni predmet krivičnog postupka pripada drugoj grani prava a u krivičnom postupku se eventualno javlja uz osnovni predmet postupka. Dakle, pored krivične stvari kao osnovnog ili glavnog predmeta krivičnog postupka, u krivičnom postupku se može raspravljati i odlučivati i o sporednom predmetu krivičnog postupka (npr. imovinskopravni zahtjev, prejudicijalna ili prethodna pitanja i troškovi postupka) kada postoji određena veza između osnovnog i sporednog krivičnog postupka.

Opšti dio, odjeljak treći, inkorporira osnovna pitanja koja se odnose na procesne radnje i to: procesne radnje uopšte, osnovna načela, forma, vrijeme i sadržina procesnih radnji, nepravilne procesne radnje, vrste procesnih radnji. Osnovna načela krivičnog postupka koja se odnose na formu procesnih radnji su: načelo usmenosti i pismenosti, načelo neposrednosti, načelo procesne ekonomije i načelo lojalnosti i poštenja učesnika postupka i suzbijanja zloupotrebe njihovih procesnih prava. Takođe, pored određivanja krivičnoprocesnih subjekata i samih krivičnoprocesnih radnji, krivično procesno pravo reguliše i strukturu i tok ovih radnji. S obzirom na naprijed navedeno, postoje norme koje se odnose na formu, vrijeme i sadržinu procesnih radnji. Uvažavajući da je zakonodavac propisao formu, vrijeme i sadržinu procesnih radnji, neophodno je naglasiti i postojanje nepravilnih procesnih radnji kao i odgovarajuće mjere koje se preduzimaju zbog nepravilnih procesnih radnji. U tom smislu, pojmovno su određene ili definisane nepravilne procesne radnje kao i taksativno određene mjere zbog nepravilnih procesnih radnji (popravljanje i sankcionisanje). Zakonodavac je odredio i vrste procesnih radnji koje se preduzimaju od strane krivičnoprocesnih subjekata na planu rasvjetljavanja i rješavanja konkretne krivične stvari kao osnovnog ili glavnog predmeta krivičnog postupka kao i rješavanja sporednog predmeta krivičnog postupka. U tom kontekstu primjećujemo diferencijaciju procesnih radnji u krivičnom postupku na: 1. procesne radnje dokazivanja; 2. radnje procesne prinude prema licima i 3. radnje odlučivanja. Procesne radnje dokazivanja po svojoj prirodi se odnose na dokaze i predmet dokazivanja, dokazna sredstva, postupak sa dokazima ali i katalog propisanih radnji dokazivanja u krivičnom postupku. U cilju boljeg i svestranijeg razumijevanja radnji dokazivanja neophodno je naglasiti da je zakonodavac propisao sasvim jasnu diferencijaciju na opšte radnje dokazivanja i posebne istražne radnje. Katalog opštih radnji dokazivanja obuhvata pretresanje stana prostorija i lica, privremeno oduzimanje predmeta i imovine, ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka, uviđaj i rekonstrukcija i vještačenje. Inače, pored navedenih opštih radnji dokazivanja propisane su i vrste posebnih istražnih radnji i to kako slijedi: a) nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija; b) pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka; c) nadzor i tehničko snimanje prostorija; d) tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi s njima; e) korišćenje prikriivenih istražitelja

i korišćenje informatora; f) simulirani i kontrolisani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine i g) nadzirani prevoz i isporuka predmeta krivičnog djela. U smislu zakonite primjene opštih radnji dokazivanja i posebnih istražnih radnji, zakonodavac je propisao restriktivne zakonske uslove procesne prirode koji moraju biti zadovoljeni u svakom konkretnom krivičnom predmetu. Za primjenu određenih opštih ili klasičnih radnji dokazivanja, potrebno je zadovoljiti samo materijalni uslov - osnov sumnje (npr. uviđaj), dok je za određene opšte ili klasične radnje dokazivanja potrebno zadovoljiti i drugi formalni uslov - postojanje sudske odluke u formi naredbe suda (npr. pretres stana, drugih prostorija, osoba i stvari, privremeno oduzimanje predmeta i imovine). S druge strane, kada je u pitanju primjena kataloga posebnih istražnih radnji neophodno je kumulativno zadovoljiti dva uslova: materijalnopravni uslov i formalnopravni uslov (sudska naredba). Kada je riječ o radnjama procesne prinude prema licima, zakonodavac je taksativno propisao vrste prinudnih procesnih radnji sljedećim redoslijedom: pozivanje, dovođenje, mjere zabrane, jemstvo, kućni pritvor sa elektronskim nadzorom u Federaciji Bosne i Hercegovine i pritvor kao krajnja, odnosno najradikalnija mjera obezbjeđenja osumnjičenog, odnosno optuženog lica u krivičnom postupku. Radnje odlučivanja kao vrsta procesnih radnji u krivičnom postupku povjerene su sudu. Odlučivanje kao posebna vrsta procesnih radnji po svojoj prirodi i primjeni su povjerene sudu, a u cilju primjene prava na konkretan krivični slučaj (tj. krivičnu stvar). Shodno navedenom, važno je naglasiti nekoliko bitnih aspekata radnji odlučivanja i to: pojam, vrste, struktura sudskih odluka, postupak odlučivanja, izricanje, saopštavanje i pismena izrada sudskih odluka.

Iz popisa korištene literature, evidentno je da je za potrebe ovog udžbenika korištena referentna naučna i stručna literatura autoriteta iz ove naučne i stručne oblasti, domaća i inostrana: knjige, udžbenici, monografije, brojni naučni i stručni članci, korišteni i konsultovani zakoni, odnosno, propisi iz ove oblasti i dr. Stil izlaganja je u potpunosti jasan, razumljiv, te prilagođen i prosječnom studentu, i u metodološko - konceptualnom i jezičko - stilskom smislu. Još jednom napominjem da je udžbenik od izuzetne važnosti i koristi, kako studentima svih ciklusa obrazovanja na pravnim fakultetima i drugim srodnim fakultetima, tako i praktičarima kojima su zakonom povjerena ovlaštenja u vezi praktične primjene zakona (sudije, tužioci, advokati, ovlaštena službena lica, vještaci i dr.), a sve u cilju pravilne primjene i shvatanja materije krivičnog procesnog prava.